CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)

ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

©1994

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

- [ ] Coloured covers/ Couverture de couleur
- [ ] Covers damaged/ Couverture endommagée
- [ ] Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée
- [ ] Cover title missing/ Le titre de couverture manque
- [ ] Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur
- [ ] Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- [ ] Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur
- [ ] Bound with other material/ Relié avec d'autres documents
- [ ] Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure
- [ ] Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- [x] Additional comments:/ Commentaires supplémentaires: Text in Ukrainian.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- [ ] Coloured pages/ Pages de couleur
- [ ] Pages damaged/ Pages endommagées
- [ ] Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
- [x] Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
- [ ] Pages detached/ Pages détachées
- [x] Showthrough/ Transparence
- [ ] Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
- [ ] Continuous pagination/ Pagination continue
- [ ] Includes index(es)/ Comprend un (des) index

Title on header taken from:/ Le titre de l'en-tête provient:

- [ ] Title page of issue/ Page de titre de la livraison
- [ ] Caption of issue/ Titre de départ de la livraison
- [ ] Masthead/ Générique (périodiques) de la livraison

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X		14X		18X		22X		26X		30X	
	12X		16X	✓	20X		24X		28X		32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol —► (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

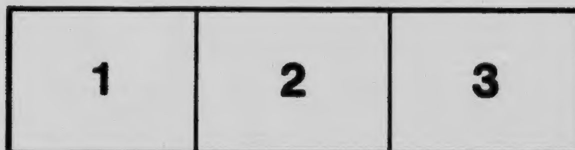
Bibliothèque nationale du Canada

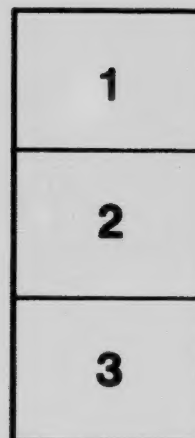
Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

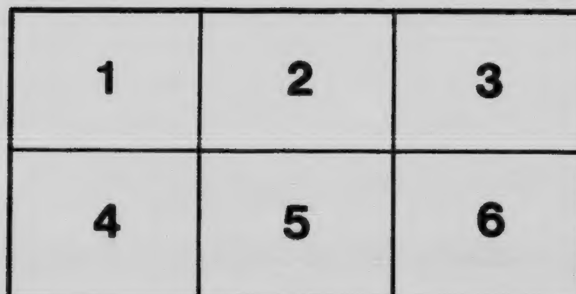
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole —► signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

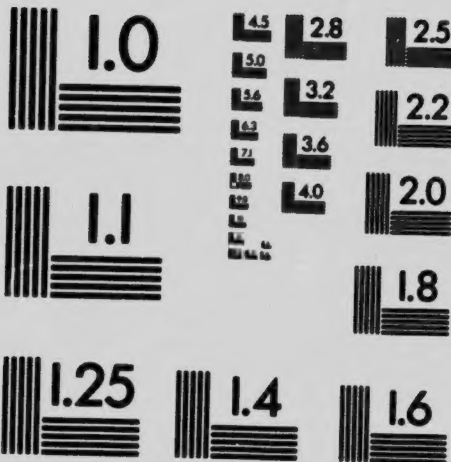

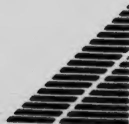

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc
1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

HUKRDUP

Бібльотека: „Новий Сьвіт" Ч. 12.

ВАЖНЕ ПИТАНЄ.

Написав
голяндський католицький сьвященник
д-р теольоґії І. Ван ден Брінк.

ЩО ТО Є СОЦІЯЛЬНЕ ПИТАНЄ?

Соціяльне питанє се питанє житя для соток тисячів. Коли-би се питанє не можна було розвязати, то було-би се засудом смерти для міліонів мешканців нашої землї. Шуканє способів, як-би то кождий мав подостатком хліба після його тїлесних потреб, після його працї, після вимог підсоня його краю, шуканє способів, як-би то кождий мав для себе достаточно убраня, здорове мешканє і спромогу розвинути свої душеві талани, отсе є соціяльним питанєм. Кождий, хто жиє, має право на людське житє лише тому, що він жиє. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердиє. „Земля є Господня разом з єї богацтвом", каже сьвяте письмо і Він подарував всїм людям землю і все, що она приносить або пильність людий витворює. Він дав се загалови людий, щоби кождий із сего міг покрити свої потреби. Але теперішний лад стоїть на противеньстві до

HX54
B75
c.2

сего висшого розпорядженя. Є богато людий, які думають, що земля мусить бути раєм для жмені людий, а місцем нужди, плачу і недостатків для широкої маси, і то як раз для **тої кляси** людий, яка удержує ся працею своїх рук, яка мусить жити лише продаючи свою робочу силу, а яка лише сама приносить добробут для суспільства. „Та то властиво праця на поли, у варстаті, у фабриці приносить добробут для держави", каже папа Лев XIII. Але навіть коли робітник чим раз то більше витворює (продукує), то він все дістає лише малу частинку продукту лише тільки, кілько йому потрібно до нужденного житя. Ми так далеко зайшли, що можна сказати: ті що найтяжше працюють, їдять найгірше, а ті що не працюють, їдять ласощі, а стайні богачів се палати в порівнаню до нужденних дір, в яких мешкають бідні. Кажуть, що біднота се наслідки первородного гріха; але ми спитаємо ся: чому наслідки первородного гріха спадають л и ш е на плечі робітників і їх родин, наколи богачі їх не відчувають, а сьв. Павел каже, що Бог не знає ріжниці? Та оно є пустою балаканиною, щоби голодним замилити очи. Не можна тим, що борять ся против нужди,

вказати на слова Христа: „Я не буду довго межи Вами, але бідні лишать ся межи Вами, яким Ви й по моїй смерти зможете робити добро". Христос не мав тут на думці робочого народу але тих калїк, які не можуть продукувати й яких ще й соціялїстична суспільність буде мусіла удержувати. Та ми не будемо вичисляти всїх крутійств християнських оборонців теперішного капіталїстичного ладу. Придивім ся лїпше людському житю. Огляньмо нашу суспільність з усїх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля її смерти недалека, в близькій буддучинї. Процес переміни сеї суспільности в иншу, справедливійшу, соціялїстичну суспільність, є в повнім розгонї.

ВЕЛИТЕНСЬКА БОРБА

межи капіталом а працею розгриває ся по цїлім сьвітї. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дїтий, науки, сьвітла, просьвіти для своїх потомків, а їх скромне бажанє звучить: „Людське житє для чоловіка, для пана землї." Нашу суспільність чекає переміна. Капітали злучили ся і накопичили ся і є влас-

ностию малої горстки. Їх богацтво і достатки означають бідніость і недостатки соток иньших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукций робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тілько, що найпотрібнійше для його бідного житя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталїст до кешенї. Майже всюди є кілька богачів а велика маса бідних, що жиє з дня на день. Гойність з одного боку означає недостаток з другого боку; палати окружені бурделями; мілїонерів і властителів соток тисяч окружає маса бездомних і бідних. Поклади гроший богатирів є такі великі, що они могли-би ними годувати і потомство до двайцятого і трийцятого поколїня. Власність пролєтарів така мала, що як-би они сьогодня не заробили, то мусїли-би завтра голодувати. Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливійшим, хоче сеї нерівности? Певно, що ні. Ся нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Є соціяльні політики, які кажуть, що сей капіталїстичний лад можна полатати. Тут латку і там латку так не моз-би

подерту одїж. Сим не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хотять радикальнїйше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, підтримують сей лад невдоволені ним. Так каже один професор у нармондськім семінари: „Ми не криємо сего, що капіталїзм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержуванє теперішного стану заведе у пропасть." Але ми кажемо: „Нї, капіталїстичний лад нездалий з ґрунту до нїчого, цїлком до нїчого." Бо як-би його законно й не справити, то сей лад все полишить велику волю капіталїстови, який з'ужиє єї проти пролєтаря.

СЛУХАЙТЕ,
що має капіталїзм на своїм сумлїню!

1. Сотки немовлят умирають на руках своїх ослаблених материй, які самі не маючи потрібної поживи і за богато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають они також тому, що не є хоронені від протягів і зимна і полишені майже через цїлу днину без опіки материй, які ідуть на заробки.

2. Сотки дїтий робітників умирають в дитячім віцї, бо не мають подостатком здо-

рової поживи. Лише ті що з уродженя сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хоробу, бо їх час праці за довгий а пожива при тій праці за мало поживна.

4. Сотки жінок і робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби і недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриває ся нераз родинне житє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дім, жінку і діти і не певні сего чи они зможуть посилати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпустна гойність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людий нахил до піяньства. Вина і шампани не мають таких убійчих наслідків для тих, що їх пють, як горівка для своїх приклонників, бо тамті і ліпше кормлять ся і напитки менше шкідливі.

7. Капіталізм змушує робітників до взаїмної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешкане. Моральність терпить на сім, що звичайно богато осіб мешкає в одній кімнаті, спить там, миє ся і убирає ся. Таке

мешканє й для здоровля шкідливе.

8. Під панованєм капіталїзму повстають супружества часто не з любови, лише задля хлїба і гроший, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширять ся головно по більших містах і їх витворює капіталїзм.

10. Визиск дітий по варстатах і фабриках є наслїдком „вільної конкуренції" капіталу і нищить тїло і душу тих нещасливих дітий.

11. Капіталїзм, се система конкуренції межи людьми і народами. Для свого підтримання і розширеня потребує він помочи баґнетів, які носять головно сини робітників. Капіталїзм кличе молодих людий на довший час від праці до касарнї, від спокійного домашного житя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостатки, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по маґазинах і шпихлїрах.

Гріхам капіталїзму нема кінця.

До вичислиних можна-би єще більше иньших додати. Капіталїзм має ще на своїй

совісти: безробітє, яке повстає ізза сего, що капітал затикає свої жерела для невної галузи промислу, щоби підіждати на ліпші часи, на більші вигляди на зиск; — непевність бутя через се, що суспільність не має достаточної охорони для робітника; — великий тягар тайних податків, наложених на споживчі средства широких мас. За те не мають они рівного виборчого права до всїх управляючих тїл, хотяй на них тяжить також, так сказати-би добровільні податки, які они платять уживаючи почти, зелїзниції і т. д.; — страх перед зростом населеня, про що й бесїди не може бути, коли-би земля належала всім і коли-би плоди продукції через розумний поділ могли всї уживати; — перепони для заложеня супружеств через те, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину; — нарікане жінок і материй, яких мучать недостатки і які дивлячи ся, як число дїтий росте, проклинають свою плодючість; — нарікане батьків, які не можуть дїтям дати потрібного вихованя, убраня і їди; — нищене талантів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностий; — широка просторонь межи доньками і синами того само-

го людства, наслїдком сего несяче трактоване, яким надїляють „висші" „низших". Що стало ся з первістним поглядом христіянства, що всї люди перед Богом рівні! Нуждою і журбою приголомшений робітник потїшає себе кажучи: „Богачі мусять також раз вмирати. Перед смертию всї рівні." А сей робітник, що працював через трийцять, сорок і пятьдесять лїт, від рана до вечера, днина в днину, він мусить нераз по тих роках працї простягати руки по милостиню. О капіталїстичний устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуєш ослабленого зпрацьованого старця! Сей старець або ся жінка, мають через свою працю право на пенсию, щоби могли на свої старі дни спокійно і безжурно жити. Соціяльне питанє є отже в першій мірі питанєм матеріяльної натури, „питанєм черева". Але соціяльне питанє є також великого ідейного значіня. Бо ідейні інтереси людства стоять в тїсній звязи з матеріяльним добробутом, бо через сотки лїт не стратила своєї вартости приповідка: „здорова душа в здоровім тїлї." Душевне добро не може прийти до великого значіня в народі, коли йому бракує підстави для його тїлесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кождого знайти місце при столї житя, щоби один не гриз твердого чорного хлїба, а другий його сусід заїдав печені тай паштети? Як-би можна осягнути рівність бодай що до умов житя і як-би кождому спорядити місце під милими промінями божого сонця? Аж тут приходить соціял-демократія з уґрунтованими і можливими жаданями: лїпше уреґульованє робітничої платнї, більше часу спочинку, здорові і просторі мешканя, добре обезпеченє перед слабостию і в случаях калїцтва, достаточні пенсиї для старих людий; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молодїжи фахові школи; отворенє всїх научних інституций, середних і найвисших, для незаможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разї є висша освіта у виключнім посїданю дїтий богатирів; з науки зробили купецьку марфу, яку можна купити за гроші. Тому може її купити лише той, що їх має, так що більша часть людий жиє в темнотї і через те стоїть безпомічна супроти свого богатого ближнього. Соціял-демократія була до

тепер батогом на дорозї поступу і всї, що до робітничої кляси належать, або із сею клясою співчувають, мусять уважати соціял демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі о здобутє добрих прав і увільненє від теперішного гнету капіталу.

СОЦІЯЛ ДЕМОКРАТІЯ А ЦЕРКВА.

Чому—питають ся не раз—не пристає церква до соціял-демократії, коли її стремлїня такі гарні і пожиточні? А я відповім на се: будьте терпиливі. Прийде час. То тут то там показують ся знаки. Але час прийде певно тодї, коли соціял-демократія дібє ся до полїтичної могучости в значнійших краях Европи. Вже тепер навертає церква туди. Після нашого католицького віроісповіданя стоїть церква понад людською суспільностию, але все-ж таки бере церква гроші, які дає сьвітске правительство сьвященникам як платню — а передовсїм богатирі як жертви і записи. Колиби ся перепона відпала, то церква стоялаби по сторонї соціялїзму. Може не в одного сьвященника плекають ся соціялїстичні думки, лише він їх не обявить.

Отже, соціял-демократія хоче в теперішности поправити положенє робітника, а в послїдній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукцийні средства, т. зн. фабрики, варстати і землю в спільне посїданє всїх робучих, в посїданє їх суспільности. Робітник стане відтак співвластителем, щоби вироби індустрії і рільництва обертали ся на потребу всїх, але не через надмірну працю одних а неробство других, так як то дїє ся в теперішнім ладї.

КЛЯСОВА БОРОТЬБА.

Коли говорить ся о тім, щоби укоротити в користь народу клясові надужитя посїдаючої кляси, то стане она против сего до борби. Она стоїть тодї на точцї клясової борби. Але й робітництво стоїть на тій самій точцї, коли жадає більше соняшного [illegible] для себе тай для своїх, тодї підоймає она клясову борбу, до якої його силує буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема клясової борби і називають економічну борбу, борбою інтересів. Але ніхто не може заперечити. що дві ріжні

кляси, посідаюча і непосідаюча кляса стоять против себе, бо они мають противні інтереси; дві кляси, що стають до борби протів себе, заступаючи кожда свої інтереси.

БОРОТЬБА СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЇ.

Соціял-демократія переконона, що тревале і ґрунтовне поліпшенє і зміну суспільних порядків можна осягнути — крім борбою заводових орґанізацій — здобутєм державної керми. Она створила із свого руху для покривджених соціяльний і політичний рух, який може лучити всїх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютри і Жиди можуть собі подати руки до визволеня людства із сего ладу, що всїх однаково гнете. Соціял-демократія не мішає ся до церковної науки, она кличе лише всїх людий, щоби змінити сей страшний суспільний лад в ліпший, з ліпшими порядками, в якім знайшло-би ся щастє і добробут для всїх, а не для горсточки упривилейованих на кошт нужди і голоду тисячів. Член аґітаційного клюбу в Ротердамі описував соціялїзм як економічну систему в слїдуючий спосіб:

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

се працююча суспільність в як найбільшім обємі, в якій кождий член сеї суспільности відповідає за все. Ся держава се република, в якій кождий має рівне право і рівні обовязки. Управителї, яких буде потрібно, настановляє ся силою загального вибору, і їх можна скинути. Они виконують іменем народу ухвали, які запали більшостию голосів. В сїй соціялїстичній державі нема місця для короля, а найменше для королївства з наслїдком; нарід, то значить працюючий нарід, править сам. Се не значить, що робучий нарід є паном а кождий робітник є державним урядником, се має лише таке значінє: Робітники вибирають найздібнїйших людий до управи. Се є правлїнє, виконане своїми вибраними людьми, але они заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волї більшости. У всїх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку они дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кождий горожанин, так женського як і мужеського пола має по просту обовязок брати удїл у виборах комісий.

ЦІЛЬ СОЦІЯЛЇЗМУ
є братерська злука народів,

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союза народів всїх культурних держав з мировим судом. Сей союз мав-би на цїли підтримувати порузуміне межи всїма орґанїзаціями, щоби управильнити виріб товарів і їх зужитковане. Загальне братерство мусить взяти верх над кровожадним націоналїзмом. В головних рисах представляє ротердамський бесїдник образ можливої соціялїстичної держави — але головною справою є і лишить ся знищене суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всїх, також до міщан і фармерів, які угинають ся під тягарем довгів і собі нераз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які нї сїяли, нї жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких бє людське серце, а передовсїм до робітників: Приступайте до партії, яка видвигнула прапор рівности, братерства і прав для всїх; до робітничої соціял-демократичної партії.

———•••———

Читай Виданя Бібльотеки Новий Сьвіт

Е. Гуцайло: Конець Сьвіта . . . . . . 10ц.
Наш Прометей 10
Червоний Кобзар, збірник пісень і поезій . . 10
Д. Едельштат: Американський Робітник . . 10
Робітнича Читанка 15
П. Ляфарґ: Біблїя Капіталїста 10
І. Г.: Горе трупів і море крови та слїз . . 5
" Золото і нужда в Америцї 5
Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціялъне питане 10
Дамян Бориско: Соціялїзм а Релїґія 15
І. Ван ден Брінк: Важне Питане 5

Пиши за ними на адресу:
NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

Читайте „Народну Волю"

одиноку з найбільших українських часописей в новім і старім краю.—„НАРОДНА ВОЛЯ" виходить три рази тижнево — вівторок, четвер і суботу. „НАРОДНА ВОЛЯ" подає цікаві новини американські, краєві суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить житя українського робочого народа в Америцї і на Українї. — Передплата виносить:
До Канади і Старого краю на рік $3.00 на пів р. $1.50
В Злучених Державах на рік $2.50 на пів року $1.25

Гроші враз з замовленем висилайте на адресу:
NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE St. SCRANTON, PA., U.S.A.

„РОБОЧИЙ НАРОД", орґан Української Соціял-демократії в Канадї. Виходить що тижня. Річна передплата виносить $2.00. Адреса:
ROBOTCHYJ NAROD, Box 3658, St. B., WINNIPEG-CANADA

„РОБІТНИК", орґан Федерації Української Соц. Партії в Америцї. Виходить що тижня. Річна передплата виносить $1.75 ц. Адреса:
ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

„РОБІТНИЧЕ СЛОВО" поступова часопись для працюючого люду. Виходить що тижня. Річна передплата виносить $1.75 ц. Адреса:
ROBITNYCHE SLOVO, Box 64, TORONTO, Ont., CANADA.

